

ΤΕΛΟΣ ΠΑΡΤΙΔΑΣ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή οποιονδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

τίτλος: *Τέλος παρτίδας*

συγγραφέας: Λιάνα Τσιρίδου

e-mail: ltsiridou@yahoo.gr

σελιδοποίηση - σχεδιασμός εξωφύλλου: Δημήτρης Γκέλμπουρας

επιμέλεια έκδοσης: Βίκυ Κάουλα

διορθώσεις κειμένου: Βασιλική Αντωνάκη

© 2013 εκδόσεις ΙΒΙΣΚΟΣ

Ηροδότου 31, 15122 Μαρούσι

τηλ.: 210 8021333 - φαξ: 211 0135560

<http://www.iviskopublications.gr>

e-mail: info@iviskopublications.gr

ISBN 978-618-80294-6-0

ΛΙΑΝΑ ΤΣΙΡΙΔΟΥ

Τέλος παρτίδας

εκδόσεις ΙΒΙΣΚΟΣ

«Στις γυναίκες που μου άνοιξαν δρόμους»

ΜΗΤΣΗ

Τα θερινά σινεμά με ηρεμούν. Με χαροποιεί και μόνο η προοπτική μιας θερινής προβολής, ανεξάρτητα ακόμα κι από την ταινία που θα δω. Ίσως τα λαχταράω τόσο γιατί τα στερήθηκα στην περίοδο του εγκλεισμού μου. Ίσως με χαλαρώνει η δίοδος διαφυγής προς τον ουρανό. Ή η πλάνη πως βρίσκομαι στην εξοχή, καθώς τα περισσότερα όλο και κάποια πρασινάδα έχουν γύρω τους, που περιορίζει την οπτική επαφή με τις γκριζες καταθλιπτικές πολυκατοικίες. Με μαγεύει το σταδιακό σκοτεινιάσμα του ουρανού, το πώς έρχεται η νύχτα, σαν να την απλώνει πάνω μου προστατευτικά η οθόνη μαζί με τις πρώτες μουσικές, τις πρώτες σκηνές, όταν γνωρίζω τους αποψινούς, τους εφήμερους φίλους μου. Τα θερινά σινεμά με κάνουν να νιώθω και πιο ασφαλής. Είναι κάπως πιο φωτεινά, όλοι είναι πιο εκτεθειμένοι στα μάτια των άλλων, δεν έχω την ασφυκτική αγωνία της ανεπιθύμητης εγγύτητας που με πιάνει γενικά στους κλειστούς χώρους. Ούτε με πειράζει που πηγαίνω μόνη. Έχω παρέα την μπίρα μου, τα τσιγάρα μου και την ευχάριστη προσδοκία να βυθιστώ σε ιστορίες κι αγωνίες άλλων ανθρώπων. Και βγαίνω πάντα με ένα αίσθημα πληρότητας, σαν να πέρασα τη βραδιά μου με τη συντροφιά πραγματικών ανθρώπων.

Οι προβολές των θερινών κινηματογράφων είναι το πρώτο πράγμα που κοιτάζω στην εφημερίδα και μπορώ να πάω ως την άλλη άκρη της πόλης για να κερδίσω δυο ώρες φυγής.

Αλλά την τελευταία φορά η έξοδός μου σε θερινό σινεμά συνοδεύτηκε από απρόσμενα γεγονότα. Δευτέρα βράδυ ήταν κι είχα χαρεί ένα αστυνομικό φιλμ γεμάτο δράση. Βγαίνοντας από το Ναταλί κατά τα μεσάνυχτα δεν είχα καμία διάθεση να κλειστώ στο σπίτι μου. Ήθελα να απολαύσω ακόμα λίγο τη ζεστή καλοκαιριάτικη νύχτα. Κατευθύνθηκα, λοιπόν, για μια βόλτα στην παραλία. Ενώ περίμενα το φανάρι για να διασχίσω την Κένεντι, έπιασε το μάτι μου μια σκηνή. Μια ξανθιά λουσατή προχωρούσε προς το μέρος μου όταν πλησίασε από πίσω της ένα μηχανάκι με δύο αναβάτες και ο πίσω τής άρπαξε την τσάντα. Πρόλαβα να δω τη γυναίκα να πέφτει, αλλά δεν πρόλαβα να σκεφτώ τίποτε άλλο. Με το που έφτασε η μηχανή κοντά μου –δεν είχε προλάβει να αναπτύξει ταχύτητα– πετάχτηκα στο δρόμο, έριξα μια κλοτσιά και τους γκρέμισα. Ένωσα να μου φεύγει το πόδι, να μου ξεριζώνεται, κι έπεσα κι εγώ. Αλλά οι τύποι φαίνεται ότι αιφνιδιάστηκαν ή χτύπησαν πιο πολύ. Έτσι, εγώ σηκώθηκα πιο γρήγορα. Άρπαξα την τσάντα της γυναίκας και έτρεξα προς το μέρος της. Στο μεταξύ είχε κι εκείνη σηκωθεί και κοίταζε γύρω της σαστισμένη. Την έπιασα από το χέρι και αρχίσαμε να τρέχουμε προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Δεν ξέρω γιατί το έκανα. Ένας αυθόρμητος θυμός ήταν. Προς τους τζάμπα μάγκες αυτού του κόσμου. Δεν ξέρω ούτε αν θα προλάβαινα να το σκάσω, αν ήμουν μόνη μου, καθώς ήμουν γρήγορη και γυμνασμένη. Η ξανθιά όμως δεν ήταν. Και φορούσε και γόβες. Πράγμα που επιβεβαίωσε άλλη μία φορά την άποψή μου για τις βλαβερές συνέπειες της γόβας στις γυναίκες. Εν πάση περιπτώσει, μέχρι να απομακρυνθούμε εμείς με κομφό τροχαδάκι, οι μάγκες σηκώθηκαν, καβάλησαν το πεζοδρόμιο με τη μηχανή και μας πρόλαβαν μέσα σε ένα λεπτό. Μας έσυραν μέσα στο πάρκο της παραλίας και μας τσάκισαν στο ξύλο. Εγώ κάπως τα έβγαζα πέρα με τον δικό μου. Χαλάλι τα μαθήματα καράτε και κικ μπόξινγκ. Ο άλλος όμως ξεμπερδεψε γρήγορα με την ξανθιά και, όταν έγιναν δύο, ξεμπερδεψαν γρήγορα και μαζί μου.

Νόμισα ότι είχα πεθάνει. Γιατί, όταν άνοιξα τα μάτια μου νιώθοντας ένα δροσερό χέρι στο μέτωπό μου, νόμισα ότι είδα τη μάνα μου σκυμμένη από πάνω μου μέσα στην άσπρη ιατρική ρόμπα που φορούσε όταν ξεγεννούσε κάποια γυναίκα. Ψιθύρισα μάλιστα «Μαμά;». Ύστερα ξεθόλωσε σιγά σιγά το βλέμμα μου. Βρισκόμουν στο νοσοκομείο. Αργότερα έμαθα ότι μας είχαν μεταφέρει εκεί αρκετές ώρες μετά το συμβάν. Είχαμε μείνει αιμόφυρτες, πεταμένες μέσα στο πάροκο της παραλίας ως το πρωί, που μας βρήκαν οι εργάτες του δήμου. Πονούσα τόσο πολύ που ευχόμουν να είχα αλήθεια πεθάνει. Ήμουν με σπασμένα δύο πλευρά και το δεξί μου πόδι και μωλωπισμένη σε κάθε εκατοστό του κορμιού μου. Κι η διπλανή δεν πήγαινε καλύτερα. Αυτή την έφεραν αργότερα, γιατί εκτός από τις κακώσεις στον αυχένα και στη γνάθο έφαγε κι ένα χειρουργείο για την αποκατάσταση του αριστερού της χεριού. Με ποιους είχαμε παλέψει, με τον Σταλόνε και τον Σβαρτσενείγκερ; Τι γκαντεμιά, Χριστέ μου! Κανονικά τα κλεφτρόνια είναι θρασύδειλα. Δε θέλουν να πάνε μέσα για απόπειρα δολοφονίας...

Την επόμενη μέρα πλάκωσαν κι οι μπάτσοι. Τι και πώς. Ούτε λίγο ούτε πολύ, κόντεψα να βρεθώ και υπόλογη για αυτοδικία. Έπρεπε, λέει, να πάρω απλώς τον αριθμό της μηχανής. «Δε με χέζετε λέω εγώ;» ήταν η επιστημονική απάντησή μου πάνω στα θέματα του Ποινικού Δικαίου. Πάντως, τους βρήκαν μερικές μέρες μετά, αν και δεν τους το 'χα.

Εκτός όμως από τους μπάτσους, πλάκωσαν και τα παιδιά, οι συνάδελφοί μου από το μαγαζί όπου δουλεύω, καθώς είχα ζητήσει να ειδοποιήσουν το αφεντικό μου, το Βασίλη, αφού συγγενείς δεν έχω. Όλοι ήρθαν. Μέχρι κι η δυσκοίλια η Μαριλίζα, για να μην έχουν να της λένε κουβέντες οι άλλοι. Λαϊκό προσκύνημα στο νοσοκομείο. Τι λουλούδια, τι γλυκά, τι βιβλία για δώρα και το αφεντικό μου μού έφερε ένα mp3 player να ακούω τις μουσικές μου και να ξεχνώ τους πόνους μου. Ήμουν κατασυγκινημένη. Πρώτη φορά στη ζωή μου μετά το χαμό της μάνας μου ένιωσα ότι είχα ανθρώπους να με αγαπούν και να με νοιάζονται. Σαν να άρχιζε να απλώνεται από κάτω μου ένα δίχτυ ασφαλείας, που θα με προστάτευε στις ατέλειωτες πτώσεις που βίωνα στους εφιάλτες μου.

Η διπλανή άργησε πιο πολύ να συνέλθει. Κι όταν συνήλθε, το πρώτο πράγμα που ζήτησε ήταν ένας καθρέφτης. Κόντευαν να την πλακώσουν στα ηρεμιστικά με το σοκ που έπαθε μόλις είδε τη φάτσα της. Ύστερα από μία ώρα γύρισε να μου πει ευχαριστώ. Αν και καλύτερα να μην το έλεγε. Γιατί έβγαλε τέτοια ενοχή και τέτοιο άγχος που εξαιτίας της είχα κι εγώ τα χάλια μου, ώστε βρέθηκα στο τέλος να την παρηγορώ εγώ. Σχεδόν την έπεισα ότι το απόλαυσα. Κατάπια τη δική μου ενοχή, που, αν δεν έκανα τις εξυπνάδες μου, η γυναίκα θα είχε χάσει απλώς την τσάντα της. Βέβαια, ήταν μια τσάντα βαρυφορτωμένη με χρήμα και πιστωτικές κάρτες. Αλλά αυτό δε φαινόταν να τη νοιάζει, αφενός, και, αφετέρου, με τους δικούς μου τσαμπουκάδες και την τσάντα είχε χάσει και ήταν κομμάτια κι ακινητοποιημένη δίπλα μου. Πού να της εξηγήσω τον καημό μου με την αντρική βία... Αυτά τα είπαμε πολύ αργότερα, όταν γνωριστήκαμε καλύτερα. Για την ώρα ούτε το όνομά της δεν ήξερα.

Το έμαθα λίγο αργότερα, όταν μπήκε η νοσοκόμα που μου είχε θυμίσει τη μάνα μου. Τώρα, που την έβλεπα με διαύγεια, δεν έμοιαζε βέβαια καθόλου με τη μάνα μου, παρ' ότι το παρουσιαστικό της απέπνεε μητρικότητα και εξέπεμπε τη γλύκα της φροντίδας. Ήταν γύρω στα σαράντα. Μελαχρινή, ψηλή και κάπως γεμάτη, με ώριμες καμπύλες, με τα μαλλιά της δεμένα σε ένα χαμηλό χαλαρό κότσο και τα πιο όμορφα μαύρα μάτια που έχω δει ποτέ. Η μύτη της, ελαφρώς γαμφή, της πρόσθετε γοητεία αντί να της αφαιρεί και το χαμόγελό της, με τους ελάχιστα στραβούς κυνόδοντες, φώτισε το θάλαμο.

«Τι κάνουν οι κούκλες μου;» ρώτησε η νοσοκόμα.

«Προσπαθούν να πιστέψουν τους ευφημισμούς» απάντησε η διπλανή μου.

«Δεν είναι ευφημισμοί» είπε η νοσοκόμα και γέλασε. «Θα σας ξανακαάνουμε όσο όμορφες ήσαστε. Να μη σας πω και πιο πολύ. Θα το φροντίσω προσωπικά. Εγώ είμαι η Σάρα».

«Εγώ είμαι η Μάρα» είπε η διπλανή μου.

«Κι εγώ το κακό συναπάντημα» συμπλήρωσα αυθόρμητα εγώ.

Κι από αυτό το γέλιο, που έκανε τις δυο μας τουλάχιστον να πονέσουμε σε όλα τα τραύματά μας, γεννήθηκε η φιλία μας.

Η Μάρα είναι ολοφάνερα ο αντίποδάς μου. Δεν την είχα προσέξει μέσα στη νύχτα και με την ταχύτητα που είχαν εξελιχθεί τα γεγονότα το προηγούμενο βράδυ. Αλλά στο φως της μέρας, ακόμα και στο μαύρο χάλι που είχε μέσα στο νοσοκομείο, η ομορφιά της και η θηλυκότητά της ήταν εμφανέστατες. Άλλωστε, το πρώτο τηλεφώνημα που έκανε ήταν, απ' ό,τι κατάλαβα, στην υπηρέτριά της, για να της πει να καθησυχάσει κάποια Δάφνη και να της φέρει τα απαραίτητα μεταξωτά νυχτικά και είδη μακιγιάζ. Τη γοητεία της, ακόμα και στραπατσarisμένη, την αντιλαμβάνομαι κι από το πόσο παρέτειναν οι γιατροί την εξέτασή της, από το πώς τσακίζονταν οι νοσοκόμοι για την εξυπηρέτησή της και πόσο φυσικά τα έβρισκε εκείνη όλα αυτά. Όσο φυσικό έβρισκε το ότι ο θάλαμος είχε μετατραπεί σε ανθοπωλείο. Γλάστρες, ανθοδέσμες, μπουκέτα και περίτεχνες συνθέσεις με λουλούδια, όπως επίσης πολυτελέστατα κουτιά με σοκολατάκια σταλμένα από στρατιές «γνωστών» της. Και η Μάρα να πετάει αδιάφορα τις κάρτες πάνω στο κομοδίνο της.

«Καλά, πόσους φίλους έχεις;» τη ρώτησα με αληθινή απορία και θαυμασμό, καθώς εγώ ήμουν πάντα πιο μόνη από τους μόνους.

«Δεν είναι φίλοι αυτοί, χρυσό μου, είναι κοσμικά κοράκια» μου απάντησε αφήνοντάς με με περισσότερες απορίες.

Διέκρινα έναν εκνευρισμό πάντως και άκουσα μια έντονη συζήτηση που είχε με κάποιον στο κινητό της, την ώρα που νόμιζε ότι κοιμόμουν. «Θέλω να δω τη Δάφνη», έλεγε με έντονο ύφος σε κάποιον, «και κανείς δεν έχει δικαίωμα να με εμποδίσει».

Ύστερα από δύο ολόκληρες μέρες εμφανίστηκαν οι δικοί της. Δεν το είχα συνειδητοποιήσει ως εκείνη τη στιγμή ότι ακόμα και για μένα, που αισθανόμουν σαν την καλαμιά στον κάμπο, πιο μπροστά είχαν έρθει άνθρωποι, τα παιδιά από το μαγαζί, και καθημερινά περνούσε κάποιος τους. Αλλά και που ήρθαν για τη Μάρα, φαίνονταν περισσότερο σαν να εκτελούσαν αγγαρεία, παρά να συνέπασχαν και να τη φρόντιζαν.

Πρώτα μπήκε η μάνα της. Ντυμένη και βαμμένη στην τρίχα. Της έριξε δυο φιλιά στον αέρα κι ένα «Πώς είσαι, χρυσό μου; Είπαμε να σε αφήσουμε να συνέλθεις πρώτα λίγο, μη σε κουράσουμε αμέσως με επισκέψεις». Ύστερα περιεργάστηκε το χώρο χωρίς να κρύβει την

αηδία της και ρώτησε σουφρώνοντας τα χείλη της: «Πώς αντέχεις εδώ μέσα; Γιατί δε ζήτησες να σε μεταφέρουν αμέσως σε κλινική;».

«Μια χαρά είμαι κι εδώ. Έχω και παρέα, τη φίλη μου τη Μήτση». Και γυρνώντας προς το μέρος μου είπε: «Μήτση, να σου γνωρίσω την οικογένειά μου». Πίκρα ήταν στη φωνή της; Ειρωνεία; Πάντως, η «οικογένεια» αγνόησε επιδεικτικά και τις συστάσεις και εμένα.

Ο πατέρας της, ένας ασπρομάλλης αρχοντάθρωπος, ψηλός και επιβλητικός, ήταν κάπως πιο θερμός απέναντί της.

«Κοριτσάκι μου, τι έπαθες... Πόσο επιπόλαιο ήταν να τριγυρνάς μόνη σου το βράδυ! Ευτυχώς, όλα θα πάνε καλά. Μίλησα με τους γιατρούς τηλεφωνικά μόλις το μάθαμε. Σε λίγες ώρες θα μπορείς να μεταφερθείς στην κλινική, όπου θα έχεις αποκλειστική φροντίδα από γιατρούς και νοσοκόμους. Πήρα το Θεοχαρόπουλο και...»

«Μπαμπά, δε θέλω να μεταφερθώ πουθενά. Αφήστε ήσυχο το Θεοχαρόπουλο. Αφήστε με κι εμένα να αναρρώσω μερικές μέρες εδώ και, μόλις μπορέσω, θα πάω στο σπίτι μου» απάντησε η Μάρα με κάποια ανυπομονησία. «Μόνο τη Δάφνη θέλω να μου φέρετε...»

Τελευταίος την πλησίασε ο νέος γοητευτικός άντρας που ήταν μαζί τους και της φίλησε το χέρι.

«Αγάπη μου, αγάπη μου, κόντεψα να τρελαθώ από την αγωνία. Ευτυχώς, τηλεφώνησε ο πατέρας και μας καθησύχασε όλους. Αλλά δεν μπορείς να φανταστείς τι πέρασα μέχρι να μάθω ότι είσαι καλά... Στο είχα πει, μικρή μου επιπόλαιη, ότι δεν μπορείς να φροντίσεις τον εαυτό σου, πως δεν πρέπει να απομακρύνεσαι μόνη...»

Η Μάρα τράβηξε το χέρι της από το δικό του και επανέλαβε: «Γιατί δε μου έφερες τη Δάφνη;».

«Ξέρεις, γλυκιά μου, είπαμε με τη μητέρα να μην ταραχτεί το παιδί. Της είπαμε ότι έφυγες ξαφνικά για Αμερική, για να δεις το θείο Αλέξανδρο, και θα γυρίσεις σε λίγες μέρες. Να συνέλθεις στο μεταξύ λίγο...»

Είχε κάτι επάνω του αυτός ο άνθρωπος, παρ' ότι αντικειμενικά ήταν ένας ωραίος άντρας, που με απώθησε από την πρώτη στιγμή. Κι όσο κι αν προσπαθούσα να αφοσιωθώ στο διάβασμα του βιβλίου μου και να μην παρακολουθώ αδιάκριτα τις οικογενειακές στιγμές δίπλα μου, υπήρχε ένας τόνος στη φωνή του που με έκανε να θέλω να σηκω-

θώ και να τον πλακώσω στις μπουνιές. Τόσο υποκριτής και γλοιώδης ακουγόταν, τόσο φεύτικος.

Απέφυγα να σχολιάσω οτιδήποτε με τη Μάρα όταν έφυγαν. Τη νύχτα όμως την άκουσα να κλαίει.

«Άμα θες να μιλήσεις, εδώ είμαι, λέγε».

«Τι να σου πω... Δεν ξέρω τι μου γίνεται».

«Ό,τι θέλεις πες. Ό,τι σε ξαλαφρώνει. Η γριά, πάντως, δε μας ακούει» σχολίασα για την τρίτη συγκάτοικο, που ροχάλιζε.

«Τους είδες» μου είπε η Μάρα. «Λίγα είδες, πολλά θα κατάλαβες. Νιώθω τόσο μπερδεμένη και τόσο μόνη...»

«Πες μου εμένα για μοναξιά...» σχολίασα κι εγώ, πιο πολύ για τον εαυτό μου. «Εσύ τουλάχιστον έχεις οικογένεια. Στραβοί, κουτσοί, τους έχεις. Κι από ό,τι είδα δηλαδή, ούτε στραβοί ούτε κουτσοί είναι. Λίγο φευγάτοι μόνο».

«Γιατί, εσύ δεν έχεις οικογένεια; Ο πελαργός σε έφερε; Αλήθεια, άσ' τα τώρα τα δικά μου. Για σένα δε μου είπες τίποτα, μόνο το όνομά σου».

2

ΣΑΡΑ

Τι κοινό μπορεί να έχουν οι γυναίκες του 408; Μας τις έφεραν χθες το πρωί, μόλις είχα αρχίσει βάρδια, σε κακό χάλι, ξυλοκοπημένες άγρια. Ευτυχώς, είναι καλοκαίρι, αλλιώς θα είχαμε και πνευμονίες, τόσες ώρες που ήταν παρατημένες στο πάρκο της παραλίας. Πέσαμε όλοι με τα μούτρα να τις αποκαταστήσουμε. Πάντα υπάρχει ένταση όταν έχουμε να κάνουμε με νέους ανθρώπους. Πάλι καλά, τυχερές ήταν. Αυτοί που τους επιτέθηκαν πρέπει να ήταν δολοφόνοι. Μόλις τέλειωσε η φούρια της δουλειάς, άρχισα να αναρωτιέμαι τι σχέση μπορεί να έχουν μεταξύ τους. Το λινό ταγιέρ και το μπλουζάκι της μιας, έστω και στο κακό τους το χάλι, ακόμα και τα εσώρουχά της, φώναζαν από μακριά ότι κοστίζουν μια περιουσία. Εγώ τέτοιο ύφασμα δεν έχω ξαναπιιάσει στα χέρια μου. Ούτε τέτοια γόβα – με μία μας ήρθε. Η άλλη, η μικρή, ένα παιδί. Ένα τζιν κι ένα μαύρο αμάνικο φανελάκι φορούσε και παπούτσια πάνινα. Φοιτήτρια; Αθλήτρια; Ζορισμένη σίγουρα. Το καταλαβαίνω αυτό με τους ασθενείς από τις αντανακλαστικές τους κινήσεις, από την τάση αυτοπροστασίας όταν είναι μεταξύ νάρκωσης και συνειδητότητας. Ύστερα, όταν μπήκα προς το μεσημεράκι να δω πώς πήγαιναν και της έπιασα το μέτωπο να δω αν είχε πυρετό και αν

ανταποκρινόταν σε εξωτερικά ερεθίσματα, με είπε «μαμά». Ορφανή; Ή η συνηθισμένη επίκληση την ώρα του πόνου; Πάντως, ούτε το χρήμα ούτε τον αέρα της ξανθιάς έχει. Τι με νοιάζει, βέβαια, εμένα; Εγώ να τις ανακουφίσω από τον πόνο πρέπει. Αυτή είναι η δουλειά μου.

Όταν μπήκα αργότερα για τα παυσίπονά τους, αρχίσαμε και τα καλαμπούρια. «Εγώ είμαι η Σάρα» τους είπα. Πάντα λέω το όνομά μου στους ασθενείς. Τους κάνει να αισθάνονται σιγουριά και οικειότητα μέσα σε ένα χώρο όπου όλα τους είναι ξένα, δυσάρεστα και τους φοβίζουν. «Εγώ είμαι η Μάρα» είπε η ξανθιά με την άνεση του ανθρώπου που νιώθει καλά μέσα στο πετσί και στο όνομά του. «Κι εγώ είμαι το κακό συναπάντημα» είπε η μικρή. Ετοιμολογία αλλά κι ανασφαλής, φαινόταν να το πίστευε αυτό για τον εαυτό της. Μήτση, αν θυμάμαι καλά.

Μου φάνηκαν ιδιαίτερα συμπαθητικές. Η ξανθιά, η Μάρα, είναι γύρω στα τριάντα πέντε, ψηλή, λεπτή και κλασικά όμορφη, σαν ζωγραφιά, με καθαρό γαλανό βλέμμα, διάφανη επιδερμίδα και υπέροχο γεμάτο στόμα, άσχετα με το πώς της το κατάντησε αυτός ο αλήτης. Θα φτιάξει. Η μικρή, η Μήτση, γύρω στα είκοσι τέσσερα ή είκοσι πέντε, με κάτι το αντιφατικό στο παρουσιαστικό της. Κοντό μαλλί με ξανθές άκρες σαν καρφάκια, μεγάλα λαδιά μάτια κι ένα χαμόγελο με το οποίο θα μπορούσε να κάνει διαφήμιση οδοντόκρεμας. Λεπτή αλλά μωύδης, εκπέμπει ταυτόχρονα θηλυκότητα και κάτι επιθετικό, κάτι ανδροπρεπές, που με ξάφνιασε.

Την επόμενη μέρα έμαθα λεπτομέρειες. Η ξανθιά, η Μάρα, κόρη Καραλή, βιομήχανου. Ειδοποιήθηκε η οικογένεια και πλάκωσε αχός κι αντάρα στο νοσοκομείο. Μόνο ο υπουργός υγείας που δεν πήρε. Τι ο γκραν Θεοχαρόπουλος, ο κλινικός αρχηγός, τι ο Βασιλειάδης, ο καθηγητής, όλοι να μας πουν πόσο πρέπει να την προσέξουμε. Προσωρινή η διαμονή της, βέβαια, εδώ. Η κυρία Καραλή θα μεταφερθεί το συντομότερο σε ιδιωτικό χώρο νοσηλείας, λες κι αυτοί θα της δέσουν τα κόκαλα πιο γρήγορα. Τέλος πάντων. Αλλά να τη δει κανείς δε φάνηκε. Αστειεύοταν με αυτό ο Δημήτρης, ο διευθυντής μας: «Φαίνεται, μας αφήνουν το χρόνο να ετοιμάσουμε επιτροπή υποδοχής».

Η μικρή πάλι, η Μήτση, δεν είχε κανέναν να ειδοποιήσει. Τι στην ευχή, στα λάχανα φύτρωσε; Το αφεντικό της από τη δουλειά μάς

έβαλε να ειδοποιήσουμε. Τον είδα αυτόν. Η αλήθεια είναι ότι σαν συγγενής της αγωνιούσε κι ενδιαφερόταν. Ήταν συμπαθητική και η αμηχανία του. Ήθελε να πει στο Δημήτρη, ως θεράποντα γιατρό, και σ' εμένα, που τον υποδέχτηκα και τον συνόδεψα, να την προσέξουμε τη Μήτση όσο καλύτερα γινόταν. Κι ύστερα δέθηκε η γλώσσα του προσπαθώντας να περάσει στο Δημήτρη φακελάκι. «Δε θέλω να σας προσβάλω, αλλά ξέρω ότι...» είπε και στριφογύριζε. Ο Δημήτρης τον ελευθέρωσε από την αγωνία του με ένα αστείο – γι' αυτό τον εκτιμώ τόσο αυτό τον άνθρωπο. «Θα την κάνουμε καινούρια, και μάλιστα πολύ γρήγορα» του είπε. «Και δε χρειαζόμαστε τίποτα έξτρα. Είναι όλα μέσα στο πακέτο διακοπών».

Όπως το είχα φανταστεί, οι δυο γυναίκες δεν έχουν τίποτα κοινό μεταξύ τους. Έμαθα ότι δε γνωρίζονταν καν. Η μικρή προσπάθησε να σώσει την άλλη από μια επίθεση στο δρόμο. Εντυπωσιακό. Σε μια πόλη που αρχίζει όλο και πιο πολύ να αποκτά χαρακτηριστικά μητρόπολης ως προς την αδιαφορία των ανθρώπων προς το συνάνθρωπο, όπου σχεδόν όλοι μετατρέπονται σε κουφούς και τυφλούς από το φόβο για το τομάρι τους –ίσως όχι άδικα– είναι τυφλή κι η εγγληματικότητα που ξεφυτρώνει πια στις γειτονιές μας. Αλλά η μικρή το τόλμησε και το πλήρωσε. Μου γεννάει το ενδιαφέρον να τη γνωρίσω καλύτερα. Το πόνεσα κιόλας το παιδί, που είναι χωρίς οικογένεια. Ψυχοπονιάρια με λέει ο Δημήτρης, αλλά, τι να κάνω, βγαίνει από μέσα μου. Οι άνθρωποι δεν είμαστε μόνο ό,τι φάμε κι ό,τι πιούμε...

Θα μείνω να τους κάνω λίγη συντροφιά μετά το σχολάσμα. Συνήθως το απολαμβάνουν οι άνθρωποι στο νοσοκομείο. Είναι απίστευτο πόσο γρήγορα χτίζονται οι σχέσεις εδώ μέσα. Αρκεί μια απλή ερώτηση, όπως «Από πού βγαίνει το Μήτση;» κι είναι έτοιμοι να εξομολογηθούν, λες κι είναι όλοι μελλοθάνατοι.

3

ΜΗΤΣΗ

Το πλήρες μου όνομα είναι Δήμητρα Καραμπατάκη. Μερικά ονόματα έπρεπε να απαγορεύονται διά νόμου. Αφήνουν πάνω στους ανθρώπους τη σφραγίδα τους κι άντε να την ξεφορτωθείς μετά. Σαν να είναι αυτά που διαλέγουν τον άνθρωπο, για να καθορίσουν τη μοίρα και τις επιλογές του, κι όχι ο άνθρωπος που τα γεμίζει περιεχόμενο, υπόσταση και μνήμες. «Καρά μπατάκ» στα τουρκικά σημαίνει «μαύρη λάσπη, βούρκος». Από αυτή τη μαύρη λάσπη παλεύω χρόνια να γλιτώσω. Γι' αυτό το σύνδεσα το όνομα με κάποιου είδους κυτταρική κληρονομιά. Έτσι κόλλησε πάνω μου η μεταμφιεσμένη σημασία του, σαν να ήταν ύψος, σχήμα προσώπου ή χρώμα ματιών. Θα μπορούσα και να αγνωώ τη σημασία του, αν κατά σύμπτωση δεν ήξερα αυτές τις λίγες λέξεις στα τουρκικά. Αλλά πραγματικά αναρωτιέμαι αν υπάρχουν συμπτώσεις. Κι όλο και πιο πολύ πείθομαι πως δεν υπάρχουν. Πως κάποια χαιρέκακη Κλωθώ παίζει μαζί μας μια στημένη παρτίδα. Απλώς για να περνά την ώρα της.

Η μάνα μου μόνο με φώναζε Μήτση. Ήθελε να είναι μοντέρνα. Κι όταν ήμουν πιο μικρή, με φώναζε «πριγκίπισσα» τις πιο πολλές

φορές, ιδίως την ώρα που με στόλιζε και χτένιζε σε γαλλική κοτσίδα τα μαλλιά μου κουβαλώντας με πείσμα στη θλιβερή μας καθημερινότητα τη μαγική ατμόσφαιρα των παραμυθιών που μου διάβαζε. Μου μιλούσε μάλιστα και στον πληθυντικό πάνω στα παιχνίδια μας. «Περάστε, πριγκίπισσα Μήτση, το τραπέζι είναι έτοιμο. Οι υπηρέτες σας έτρεξαν ως τα πέρατα του βασιλείου σας για να κυνηγήσουν το φασιανό που σας σερβίραμε» έλεγε και μου ξεκοκάλιζε σχολαστικά τις δυο φτερούγες κοτόπουλου που ήταν στο πιάτο μου, ενώ εκείνη έτρωγε σκέτο κριθαράκι. Αφηνόμουν κι εγώ στο παραμύθι που δημιουργούσαν γύρω μου τα χάρδια και τα γλυκόλογα της μάνας μου. Όμως, δε νομίζω ότι υπήρξε άλλη πριγκίπισσα Μαύρη Λάσπη σε όλο τον κόσμο και σίγουρα δεν υπήρξε καμία πριγκίπισσα τόσο γκαντέμα όσο εγώ.

Ούτε κι η μάνα μου, Ιφιγένεια την έλεγαν, φανταζόταν πως το μωρό που καμάρωνε νεογέννητο στην αγκαλιά της αρχή του καλοκαιριού του 1980 θα είχε να παλέψει με τόσους δράκους στη ζωή του. Εκείνη ένιωθε πως θα έβαζε στα πόδια μου τον κόσμο ολόκληρο. Μήπως ο κόσμος ολόκληρος δεν είναι η αγάπη; Αυτό δεν ήταν το αντίδοτο στη σκληράδα, το ξόρκι για τη συμφορά; Πλημμύριζε το σπιτικό της από αγάπη για τον πατέρα μου κι εμένα. Αυτό θα ήταν και το βασίλειό μου. Ας περιοριζόταν για την ώρα σε ένα παλιό ισόγειο με μια μικρή αυλίτσα σε μια γειτονιά της Ξάνθης. Αργότερα όλα θα πήγαιναν καλύτερα. Και το παιδί της θα μεγάλωνε προστατευμένο.

Λίγο κράτησε το όνειρο. Ίσα με μία ανάσα.

Τον πατέρα μου δεν τον θυμάμαι. Σκοτώθηκε όταν ήμουν ενός έτους. Δούλευε επιστάτης στα έργα οδοποιίας. Κάποια μέρα υποχώρησε μια πλαγιά και τον πλάκωσε ένας οδοστρωτήρας. Τον έφεραν, ότι απέμεινε από αυτόν δηλαδή, στην πόλη, στο νεκροτομείο κατευθείαν, κι ήρθαν εκείνο το καταραμένο μεσημέρι δύο συνάδελφοί του να διακόψουν τα τραγουδάκια και τα παραμυθάκια μας με λόγια που δεν έβγαιναν, με φράσεις μισές, που αρνούσαν να ολοκληρωθούν, με χέρια που απλώθηκαν αμήχανα να γίνουν ασπίδα στην κραυγή της μάνας μου.

Ούτε από εκείνο τον πρώτο θρήνο της θυμάμαι τίποτα. Αργότερα μου έλεγαν στο χωριό πως, αν δεν είχε εμένα, θα είχε αυτοκτονήσει.

Τόσο τον αγαπούσε, τέτοια απελπισία την έπιασε. Πάλεψε όμως να κρατηθεί και να με κρατήσει στη ζωή. Δεν είχε άλλες επιλογές. Τις πρώτες κιόλας μέρες, μόλις σταμάτησε το μεροκάματό του να έρχεται στο σπίτι, διαπίστωσε ότι δεν είχε την πολυτέλεια του άπραγου πένθους. Δεν είχε λεφτά ούτε για το γάλα μου. Με τη φιλανθρωπία της γειτονιάς συντηρηθήκαμε για κανένα μήνα. Άρχισε να ψάχνει για δουλειά. Όμως, τι δουλειά να βρει με ένα μωρό στην αγκαλιά; Για ένα διάστημα έκανε την μπέμπι σίτερ, για να μπορεί να έχει κι εμένα μαζί με το ξένο παιδάκι. Αλλά δεν ήταν εύκολο. Κάθε κυρία ήθελε αποκλειστική φροντίδα για το δικό της μωρό, όχι δύο μωρά μέσα στο σπίτι της. Ύστερα της έδωσαν μια ψευτοαποζημίωση, στάθηκε λίγο στα πόδια της και ξανάπιασε την παλιά της δουλειά, στην αρχή περιστασιακά, σιγά σιγά πιο πυκνά. Ήταν μαιά. Αλλά εξαιτίας μου δεν μπορούσε να αναζητήσει σταθερή απασχόληση σε νοσοκομείο ή σε κλινική με νυχτερινές βάρδιες κι όλα αυτά που συνεπάγεται αυτή η δουλειά. Τη φώναζαν καμιά φορά να κάνει ενέσεις σε όποιον χρειάζοταν στη γειτονιά ή σε διπλανές γειτονιές, έκανε κι ό,τι άλλο περιστασιακό της τύχαινε. Πιο πολύ τις Τουρκάλες από τον τουρκομαχαλά ξεγεννούσε, που για λόγους παραδόσεων δε συνήθιζαν να πηγαίνουν στο νοσοκομείο. Έδιναν γερό μπαξίσι.

Συνειδητοποίησα πολύ νωρίς, πριν καν πάω στο σχολείο, από την ώρα που πρωτοβγήκα στη γειτονιά για παιχνίδι, ότι η δική μας οικογένεια ήταν διαφορετική. Ήταν πολύ μικρή. Της έλειπε ο πατέρας. Και το συνειδητοποίησα, φυσικά, με τραυματικούς τρόπους. Με το παρατσούκλι μου, που είχε κολλήσει πάνω μου σαν το χανζαπλάστ στα γρατσουνισμένα μου γόνατα και το άκουγα συνεχώς από τις γειτόνισσες όταν μιλούσαν μεταξύ τους, «Δες το πώς ψήλωσε τ' ορφανό!», ή όταν μάλωναν τα παιδιά τους, «Μη σε ξανακούσω να πειράζεις τ' ορφανό!». Με τα πιάτα ελεημοσύνης από τη γειτονιά, που σε κάποια διαστήματα ήταν το μοναδικό μας φαγητό. Με την αγωνία της μάνας μου να τη φωνάζουν για καμιά γέννα και τη βιασύνη της όταν γινόταν αυτό. Ήμουν πολύ μικρό, αλλά θυμάμαι το παράπονό μου όταν με τόση χαρά με τραβούσε από το χέρι για να με αφήσει στην κυρα-Λένη, τη γειτόνισσα, να πάει για δουλειά. Έτρεχε τη σύνομη απόσταση που χώριζε τα σπίτια μας, με έσερνε σχεδόν, και με

λαχάνιασμα φώναζε την κυρα-Λένη από μακριά, μην τυχόν και χάσει χρόνο. Νιώθοντας αυτή τη χαρά και την ανυπομονησία της, νόμιζα πως δε με αγαπούσε και ήθελε να με ξεφορτωθεί και κάθε φορά φοβόμουν ότι θα με παρατήσει για πάντα στην κυρα-Λένη, που δεν είχε δικά της παιδιά. Και, βέβαια, συνειδητοποιούσα τη διαφορά μας από τους άλλους μέσα από τις συχνές κοροϊδίες των άλλων παιδιών όταν κάτι στράβωνε πάνω στο παιχνίδι. Με τη σκληρότητα μου πετούσαν στα μούτρα «Θα πω στον μπαμπά μου να σε δείρει» ή «Εσύ δεν έχεις μπαμπά. Σου τον πήρε ο Θεός, γιατί είσαι κακιά».

Γυρνούσα σπίτι νικημένη, κλαμένη και γεμάτη απορίες. Πώς να μπορέσει κι η έρμη η μάνα μου να καλύψει τόση απουσία... Έπαιρνε ένα συγκεκριμένο χαμόγελο, ψεύτικο, ορθάνοιχτο, σαν σπασμό, γιατί μάλλον νόμιζε ότι με αυτό θα συγκρατούσε τα δάκρυά της, και μου σκούπιζε τα μάτια με φιλία. Μου έλεγε: «Ο μπαμπάς σου ήταν ένας άγγελος. Πιο καλός κι απ' τους αγγέλους. Γι' αυτό ο Θεός τον ήθελε κοντά του. Γιατί θέλει να κάνει παρέα μόνο με τους καλούς».

Πού να χωρέσει τέτοια σκέψη στο παιδικό μυαλό μου! Άρχιζα να κλαίω και να ουρλιάζω από την αρχή, ξεχνώντας πια τα παιδιά της γειτονιάς και βάζοντάς τα με το Θεό. «Ο Θεός είναι κακός και τα θέλει όλα δικά του. Τόσους αγγέλους έχει, δεν του φτάνουν; Το δικό μου τον μπαμπά ήθελε για παρέα;»

Και το βράδυ, για να παρηγορηθώ και να εκδικηθώ όσους με είχαν πληγώσει στη διάρκεια της μέρας, ονειρευόμουν τον μπαμπά μου. Με τα μάτια της φαντασίας μου τον ζωγράφιζα πανύψηλο, πανέμορφο και δυνατό. Σκάρωνα ιστορίες για τα ανδραγαθήματά του, για το πώς έσωζε εμένα ή και άλλα παιδιά της γειτονιάς από τρομερούς κινδύνους, πώς γινόταν ήρωας και επέστρεφε στη γειτονιά κρατώντας με αγκαλιά κι όλοι τον χειροκροτούσαν. Έπλεα για λίγο ευτυχημένη σε αυτό το αίσθημα περηφάνιας και πληρότητας. Κι όταν ήμουν πολύ θυμωμένη, φανταζόμουν πώς έτρεμαν από φόβο μπροστά του τα αντιπαθητικά παιδιά, αλλά και οι πατεράδες τους. Επιπλέον, φανταζόμουν πως ο πατέρας μου όλα ήξερε να τα κάνει. Ως κι αεροπλάνο να οδηγεί. Ο ύπνος με έπαιρνε συνήθως τη στιγμή που ανακαλύπταμε ότι ο μπαμπάς μου δεν είχε πραγματικά πεθάνει και διάβαινε το κατώφλι

του σπιτιού μας χαμογελαστός και φορτωμένος με δώρα. Το αεροπλάνο ήταν παρκαρισμένο έξω από την πόρτα μας κι όλοι το χάζευαν.

Όμως, άλλα μου επιφύλασσε το μέλλον. Όταν έγινα έξι χρονών, η μάνα μου ξαναπαντρεύτηκε. Από προξενιό ξεκίνησε. Σίγουρα οφειλόταν στη φτώχεια της και το φόβο της ότι μόνη δε θα μπορούσε να με μεγαλώσει, να με μορφώσει. Δεν ξέρω αν τον αγάπησε ποτέ. Πάντως, είναι το μόνο πράγμα που δυσκολεύομαι ακόμη να της συγχωρήσω. Αν είχε γυρίσει στους δικούς της στην Κατερίνη, ίσως να ήταν κι η δική μου ζωή αλλιώς. Την έπιασε όμως το πείσμα της. Οι δικοί της δεν ενέκριναν το γάμο της ούτε τον πατέρα μου. Τον παντρεύτηκε στα κρυφά κι από τότε ούτε γράμμα ούτε γραφή. Ούτε και με το σόι του πατέρα μου πρέπει να είχε καμιά ιδιαίτερη επαφή. Ήρθαν από τη Λάρισα μόλις τους ειδοποίησε για το θάνατό του. Πήραν τη σορό του, για να τον θάψουν εκεί, και την άφησαν χωρίς καν να έχει τάφο να ποτίσει με δάκρυα. Προς το βουνό κοίταζε και τον έκλαιγε, εκεί όπου είχε αφήσει την πνοή του ο πρωτομάστορας, για να στεριώσει ο δρόμος. Δεν τη ρώτησαν καν αν χρειαζόταν τίποτα. Έφυγαν πίσω χωρίς άλλες κουβέντες, σαν να μην υπήρχα εγώ. Αυτά είναι τα λίγα που ξέρω. Ήμουν παιδί, πόσο περισσότερα να μου πει... Ίσως, λοιπόν, και να παντρεύτηκε τον Κώστα μονάχα από απελπισία.

Ο Κώστας, που για κάμποσα χρόνια τον φώναζα «μπαμπά», ήταν ένας ήσυχος άνθρωπος –τι ήσυχος δηλαδή, άβουλος τελείως αποδειχτηκε– που είχε χηρέψει κι αυτός νέος κι είχε μείνει με ένα γιο δεκατεσσάρων χρονών, τον Αργύρη. Ζούσαν σε ένα κοντινό χωριό, που είχε όνομα λουλουδιού, αλλά εγώ ποτέ δεν ένιωσα την ευωδιά του. Αντίθετα, μίσησα μια για πάντα την «ευπρέπεια» των νοικοκυραίων του, που, τάχα αφοσιωμένοι μόνο στα σπιτικά τους και τις υποθέσεις τους, κάλυπταν τη σαπίλα και την παλιανθρωπιά. Ο πατριός μου είχε ένα μεγάλο καφενείο-ταβέρνα, έλειπε όλη μέρα από το σπίτι. Ο γιος του, ο Αργύρης, άρχισε να την κοπανάει από το σχολείο και να φιλοαλητεύει. Χρειαζόταν μια γυναίκα να τους νοικοκυρέψει ξανά. Η θεία η Μαρίκα, αδερφή του πατριού μου και μοναδικό «σόι» που γνώρισα, είχε μια συγγενή στη γειτονιά μας στην Ξάνθη. Από αυτήν έμαθε για τη μάνα μου και την προξένεψε στον αδερφό της.

Μετακομίσαμε στο σπίτι τους στο χωριό. Η μάνα μου ήταν νοικοκυρά και καλός άνθρωπος. Έσφιξε την καρδιά της και προσπαθούσε

με όλες της τις δυνάμεις να ξαναπιάσει το νήμα της ζωής. Κι ο Κώστας ήταν ευχαριστημένος. Γύριζε κι έβρισκε σπίτι τακτοποιημένο, καλομαγειρεμένο φαγητό και χαμογελαστή γυναίκα. Εκείνος ήταν λιγομίλητος άνθρωπος, αλλά πάντα ευγενικός μαζί μας. Τα πράγματα θα μπορούσαν να πηγαίνουν καλά, τουλάχιστον ήρεμα, αν δεν υπήρχε το αγκάθι του Αργύρη.

Παρά τις προσπάθειες της μάνας μου, που τον αγάπησε και τον φρόντιζε σαν δικό της παιδί, ο Αργύρης ποτέ δε μας δέχτηκε σαν καινούρια οικογένεια. Τον δικαιολογούσε εκείνη, «Τι φταίει τ' ορφανό; Η μάνα δεν αντικαθίσταται», αλλά εγώ μεγάλωνα με το φόβο του. Όλα τα παιδικά μου χρόνια που έζησα κοντά τους θυμάμαι να κρύβομαι μόλις τον άκουγα, για να αποφύγω τη βία του. Να κρύβω και τα παιχνίδια μου από την καταστροφική μανία του. Δεν άντεχα άλλο να βλέπω κούκλες ξεμαλλιασμένες και ακρωτηριασμένες. Ζήλευε την αγάπη που μου έδειχνε ο πατριός μου. Ίσως γιατί του κολλούσε κιόλας ο πατέρας του – τόσο του έκοβε, τόσο έκανε.

«Η Δήμητρα ξέρει πιο πολλά γράμματα από εσένα», του έλεγε, «κι ας είναι μια σταλιά. Εσύ δεν ντρέπεσαι κοτζάμι γαίδαρος να είσαι σκράπας στο σχολείο; Χαράμι τα λεωφορεία που πληρώνω να πηγαίνοέρχεσαι στην Ξάνθη. Τρία χρόνια για την κάθε τάξη. Καλύτερα γίνε εισπράκτορας να πηγαίνοέρχεσαι και τζάμπα».

Αυτά, βέβαια, κόρωναν την έχθρα του.

Μια φορά, ήμουν τρίτη δημοτικού, έγραφα σκυμμένη στην τραπέζια. Μπαίνει μέσα ο Αργύρης κι εγώ ούτε που σήκωσα τα μάτια μου, αφού κάθε φορά που το έκανα μου έριχνε μια σφαλιάρα και μου έλεγε «Τι κοιτάς, ρε βλαμμένο;». Έτσι όπως ήμουν σκυμμένη, λοιπόν, πιάνει το ψαλίδι και, πριν προλάβω να αντιδράσω, χραπ χρουπ, με τρεις ψαλιδιές μου κόβει όλη την κοτσίδα. Άρχισα να ουρλιάζω εγώ, έτρεξε η μάνα μου από την κουζίνα, αλλά, πάνω που πάλευε να μας ηρεμήσει, μπήκε ο πατριός μου. Μόλις είδε τι είχε γίνει, έβγαλε τη ζώνη του κι άρχισε να βαράει το γιο του αλύπητα. Προσπάθησε η μάνα μου να μπει στη μέση, να τον σώσει, έφαγε κι αυτή κάνα δυο αδέσποτες, μα με τίποτα δεν μπορούσε να τον αρπάξει από τα χέρια του πατέρα του. Ούρλιαζε ο Κώστας: «Κωλόπαιδο, ή θα γίνεις άνθρωπος ή να φύγεις απ' το σπίτι, να μη σε ξαναδώ στα μάτια μου.

Άχρηστε! Αλήτη! Εσένα κακώς σε βγάλαμε Αργύρη. Τενεκέ ξεγάνωτο έπρεπε να σε φωνάζουμε».

Από εκείνη τη μέρα τα πράγματα χειροτέρεψαν. Ο Αργύρης παρόρατησε το σχολείο. Ο πατέρας του δεν ήθελε ούτε στο μαγαζί να τον πάρει να δουλέψει. «Να πας να δεις πώς βγαίνει το μεροκάματο με ξένο αφεντικό» του είπε. Κι έτσι ο Αργύρης πήγε και δούλεψε τσιράκι σε ένα συνεργείο. Μπαινόβγαине ο πιτσιρικάς στο σπίτι αμίλητος, ίσα για να φάει και να πλυθεί. Η μάνα μου προσπαθούσε να τον γλυκάνει, αλλά μάταια. Μια φορά, που πήγε να του χαϊδέψει το κεφάλι, της άρπαξε το χέρι στον αέρα και της είπε: «Μην τολμήσεις να με ξαναγγίξεις. Δεν είσαι μάνα μου ούτε η κόρη σου είναι αδερφή μου. Ας λέει ο γέρος μου ό,τι θέλει, σ' εμένα δεν περνάνε οι γλύκες σας. Κι αν ήταν στο χέρι μου, θα σας πετούσα έξω και τις δύο. Καλύτερα ήμαστε μόνοι μας». Πάγωσε το χέρι της Ιφιγένειας στον αέρα, πάγωσαν κι οι προσπάθειές της αποκεί και πέρα. Μόνο στα τυπικά περιορίστηκε, να του έχει φαγητό ζεστό και σιδερωμένο ρούχο. Έτσι κι αλλιώς, δεν είχε και πολύ καιρό μπροστά της.

Οι αναμνήσεις μου από τη μάνα μου είναι λιγιστές και μπερδεμένες. Σαν να έχω μπερδέψει εγώ στο μυαλό μου τις στιγμές, τις εποχές. Άλλοτε τη βλέπω με τα μάτια κατακόκκινα και πρησμένα από το κλάμα να κρατιέται από το νεροχύτη ή το τραπέζι της κουζίνας και να θρηνεί με ήχους πληγωμένου ζώου. Ή να κρύβει βιαστικά τις φωτογραφίες του πατέρα μου μόλις έμπαινα στο δωμάτιό της. Άλλοτε τη θυμάμαι να σιδερώνει και να τραγουδάει Πάριο –ήταν ο αγαπημένος της– σαββατόβραδο με τα ρολεί στα μαλλιά, για να είναι περιποιημένη την Κυριακή στην εκκλησία. Με στόλιζε κι εμένα, την πριγκίπισσά της, και πηγαίναμε πιασμένες χέρι χέρι.

Αυτά τα κυριακάτικα πρωινά, όπως κι όταν ερχόταν να με δει στις σχολικές γιορτές, ήμουν τόσο χαρούμενη και τόσο περήφανη... Νόμιζα πως είχα την πιο όμορφη μαμά του κόσμου. Αλήθεια πρέπει να ήταν όμορφη. Άκουγα συχνά τις γυναίκες του χωριού να λένε «Α, η Ιφιγένεια έχει τον αέρα της πόλης» ή «Η Ιφιγένεια κούκλα, αλλά, τι τα θέλεις, κι η ομορφιά μπορεί να γίνει κατάρρα καμιά φορά». Δεν τη θυμάμαι όμως πια καθαρά, παρά το ότι ήμουν δώδεκα χρονών, ολόκληρο παιδί, όταν την έχασα. Θολώνει το πρόσωπό της όταν τη σκέφτομαι κι

αυτό με πονάει. Πιο πολύ την εικόνα από τις φωτογραφίες της έχω στο μυαλό μου.

Εκείνο που θυμάμαι πολύ καλά, σαν να μην πέρασε μια μέρα, είναι οι μυρωδιές της. Το σαπούνι, που έπαιρνε ένα ιδιαίτερο άρωμα στο δέρμα της, και την κολόνια της όταν έσκυβε να με φιλήσει για καληνύχτα. Αλλά θυμάμαι και τις μυρωδιές που δημιουργούσε. Το μοσχοβόλημα των λουλουδιών, που φρόντιζε να υπάρχουν πάντα μέσα στα βάζα, τις λεβάντες στα συρτάρια μας, τις γαργαλιστικές μυρωδιές των φαγητών της...

Ίσως και να τη μυθοποιώ. Μα δεν πρόλαβα και να την απομυθοποιήσω. Δεν πρόλαβα να τσακωθώ μαζί της, να της έχω μυστικά, να καταλάβω τα ελαττώματά της, να τη δω να βγάζει γεροντικές ιδιοτροπίες. Πέθανε ξαφνικά, τριάντα επτά χρονών, από καρδιά, την ώρα που έκοβε τριαντάφυλλα στον κήπο. Ήταν τη μέρα που τελείωνα το δημοτικό.

Το θυμάμαι σαν να ήταν χτες. Έτρεχα χαρούμενη να της δείξω το «Άριστα» στο απολυτήριό μου, να πανηγυρίσουμε μαζί για την έναρξη των διακοπών και το τέλος του δημοτικού, να εισπράξω τα φιλιά της περηφάνιάς της, να καμαρώσω κι εγώ, έτοιμη για το γυμνάσιο. Μόλις έστριψα στο δρόμο μας είδα τη γειτονιά μαζεμένη στην αυλή μας. Στην αρχή απλώς ξαφνιάστηκα. Πού να πάει το παιδικό μυαλό μου... Ύστερα είδα τα σκυθρωπά πρόσωπα. Παραμέρισαν για να περάσω. Ένας σιωπηλός διάδρομος που μου γράπωσε σφιχτά την καρδιά κι έκανε τα πόδια μου να τρέμουν. Ατέλειωτος. Δε βρέθηκε ούτε μία γειτόνισσα να με αγκαλιάσει. Ξένες ήμαστε πάντα.

Μόνο την επομένη, τη μέρα της κηδείας, όταν απελπισμένη από την απώλεια όλου μου του κόσμου πήδηξα μέσα στο λάκκο να θαφτώ μαζί της, βρέθηκαν χέρια να με αρπάξουν έξω βίαια και να βιαστούν να με μεγαλώσουν.

«Έλα, φτάνει, μην κλαις. Μεγάλη κοπέλα είσαι τώρα. Θα στεναχωριέται από εκεί πάνω η μαμά σου να σε βλέπει να κάνεις έτσι» μου έλεγαν. Και μου στέρησαν το ξέσπασμα, το πένθος, το θρήνο και την παιδική μου ηλικία.

Έβρεχε με το τουλούμι στην κηδεία της, παρ' ότι ήταν Ιούνιος. Ήθελα να λιώσω στη βροχή, στο κλάμα, να εξαφανιστώ. Δεν είχα λόγο να

υπάρχω, δεν είχα τίποτα να ελπίζω. Αλλά ούτε να κλάψω δε με άφηναν με αυτό το «Μεγάλη κοπέλα είσαι».

Δε θυμάμαι πόσο κράτησαν οι επόμενες μέρες. Χρόνια; Στιγμές; Ο χρόνος είχε άλλη διάσταση κι εγώ έρμαιό του. Δεν μπορούσα να τον παλέψω. Το μόνο που θυμάμαι είναι ότι πήρα στο κρεβάτι μου το μαξιλάρι της και τη νυχτικιά της να κρατήσω στα ρουθούνια μου τη μυρωδιά της. Ήταν το μόνο νήμα που με συνέδεε με τη ζωή. Κόσμος μπαινόβγαينه διαρκώς, τριήμερα, εννιάμερα, δεν ήξερα τι ήταν όλα αυτά, μόνο ότι δε με άφηναν στην ησυχία μου. Να κρυφτώ σε μια γωνιά ήταν το μόνο που ήθελα.

Λίγες μόνο μέρες μετά την κηδεία με έβαλε η θεία Μαρίκα να τη βοηθήσω στο καθάρισμα του σπιτιού, μάλλον για να με απασχολήσει κάπως. «Η μάνα σου ήταν νοικοκυρά. Μην την ντροπιάσουμε τώρα, που έρχεται κόσμος να μελετήσει την ψυχούλα της» μου είπε. Και σε αυτή τη γενική καθαριότητα βρήκα κρυμμένο σε ένα ντουλάπι της κουζίνας το δώρο μου για τα γενέθλιά μου, που ήταν δέκα μέρες μετά το θάνατό της. Ήταν μια κόκκινη τσαντούλα με μακρύ λουράκι κι ένα λουλουδάκι κεντημένο με χάντρες στο εξωτερικό τσεπάκι. Και μια κάρτα με τα πλαγιαστά, νυσταγμένα τα έλεγε, γράμματά της: «Χρόνια πολλά, δεσποινιδούλα μου».

Η δεσποινιδούλα της των δώδεκα χρονών ανέλαβε σιγά σιγά κι όλο το σπίτι. Κι από δεσποινιδούλα έγινε σκέτη δούλα. Θεωρήθηκε αυτονόητο. Ούτε καν συζήτηση δεν έγινε για το πώς θα κρατιόταν αυτό το σπιτικό. Στην αρχή ερχόταν η θεία Μαρίκα, μαγειρεύαμε και καθαρίζαμε μαζί και μου έδειχνε. Ύστερα άρχισε να αραιώνει, ερχόταν πού και πού. Τι να σου κάνει κι αυτή, είχε τέσσερα παιδιά και δουλειά στα χωράφια. Έπεσαν όλα πάνω μου. Αργότερα ο πατριός μου πήρε και μια Ρωσοπόντια να μας κάνει τις πιο βαριές δουλειές μία φορά τη βδομάδα.

Το φθινόπωρο ξεκίνησα το γυμνάσιο. Το χωριό δεν είχε γυμνάσιο. Πηγαίναμε με το λεωφορείο στην Ξάνθη. Παρ' ότι όμως πήγαιναν σχεδόν όλοι οι συμμαθητές μου εκεί, λίγη παρέα έκανα μαζί τους. Δεν είχα την ανεμελιά τους και τα κέφια τους. Και έτσι, μες στη μοναξιά μου

αναζήτησα τη δεύτερη μοναχική ύπαρξη της τάξης μου για συντροφιά: την Εμινέ.

Η Εμινέ ήταν η μοναδική μουσουλμάνα στην τάξη μας. Ήταν ντροπαλή ως χαρακτήρας, δεν πλησίαζε εύκολα να πιάσει κουβέντες, αλλά κι οι άλλοι την αγνοούσαν. Οι πιο πολλοί εκεί τους θεωρούν τους μουσουλμάνους ανθρώπους παρακατιανούς, δεύτερης κατηγορίας. Όμως, κι αυτό να μην ήταν, στην ηλικία που τα πιτσιρίκια ενδιαφέρονται τόσο πολύ για τη μόδα και την εμφάνισή τους, η Εμινέ με τη μαντίλα, τη φαρδιά καμπαρντίνα που έκρυβε το τζιν της και το χαμηλωμένο βλέμμα δεν ήταν και το πιο ενδιαφέρον άτομο στο καινούριο μας περιβάλλον. Για όλους τους άλλους. Γιατί για μένα έγινε η καλύτερη φίλη σε όλα τα χρόνια του σχολείου κι ακόμη είναι, έστω κι από μακριά.

Η Εμινέ ήταν κι αυτή αγωνίστρια, με τον τρόπο που το επέτρεπαν οι συνθήκες της ζωής της. Ήθελε να γίνει δασκάλα. Κι εκτός από αυτό ήθελε να γνωρίσει τον κόσμο έξω από τον τουρκομαχαλά. Κατάφερε με μεγάλες προσπάθειες να πείσει τον πατέρα της πρώτα και το μωφτή μετά, ώστε να γραφτεί σε ελληνικό γυμνάσιο αντί του μειονοτικού, για να μάθει καλά τα ελληνικά και να μπορέσει να σπουδάσει. Και πάλευε μέσα στο σχολείο να ενταχθεί, να τα καταφέρει.

Πάλευα κι εγώ πολύ για να καταφέρνω να τα προλαβαίνω όλα στο σπίτι και να είμαι και καλή μαθήτρια. Για να πω την αλήθεια, πρώτα διάβαζα για το σχολείο κι ύστερα άρχιζα τις δουλειές του σπιτιού. Ήξερα ότι αυτό θα ήθελε κι η μάνα μου. Πήγαινα κι Αγγλικά. Και μια μέρα μας μοίρασαν έξω από το σχολείο ένα διαφημιστικό φυλλάδιο για το ωδείο. Ήταν κοντά στο σχολείο. Πήγα να χαζέψω εκεί, αντί να περιμένω μία ώρα στο Κ.Τ.Ε.Λ. Μαγεύτηκα από τους ήχους. Ρώτησα, έμαθα, αποφάσισα. Θα μάθαινα τουμπερλέκι. Δεν ξέρω γιατί αυτό κι όχι άλλο όργανο, κάτι πιο κοριτσίστικο ή πιο συνηθισμένο, κιθάρα ας πούμε. Αλλά την ώρα που ήμουν εκεί κι άκουσα αυτό τον ήχο από κάποια αίθουσα, ένιωσα ότι εκεί μονάχα θα μπορούσα να ξεφορτώσω το βαρύ φορτίο της καρδιάς μου.

Το ανακοίνωσα στον πατριό μου την ίδια μέρα. «Τρεις φορές τη βδομάδα θα έρχομαι με το επόμενο λεωφορείο» του είπα. Ευτυχώς, εκείνος δεν έφερνε αντιρρήσεις σε τέτοια και, για να πω και του

στραβού το δίκιο, ποτέ δε μου έκανε γκρίνιες για τα λεφτά. Είχε τον τρόπο του βέβαια, είχε μια κάποια οικονομική άνεση, αλλά ήταν κι ανοιχτοχέρης κι ό,τι του ζητούσα δε μου χαλούσε χατίρι. Κι αργότερα, όταν τέλειωσα το γυμνάσιο, μου πήρε δώρο ένα μηχανάκι, χωρίς να χρειαστεί να προσπαθήσω και πολύ για να τον πείσω. Άλλος ένας λόγος που έκανε το γιο του, τον Αργύρη, έξαλλο. Αυτός παρακαλούσε καιρό να του πάρει ο πατέρας του μηχανάκι και η απάντηση του Κώστα ήταν πάντα: «Να δουλέψεις να το πάρεις. Η Δήμητρα δουλεύει στο σχολείο της, γι' αυτό της το παίρνω». Κι εκείνη τη μέρα, λοιπόν, που ζήτησα τα μαθήματα του ωδείου, γκρίνιαξε ο «αδερφός» μου για τα λεφτά που τους ξόδευα. Και όταν είδε ότι αυτό δεν έπιασε, άρχισε να με ειρωνεύεται: «Ναι, μάθε, να σε παίρνουν να παίζεις στους τούρκικους γάμους». Αλλά εμένα δε με ένοιαξε. Είχα μάθει πια να μην τον ακούω.

Σαν από ένστικτο είχα πέσει με τα μούτρα σε ό,τι έκανα. Προσπαθούσα να κρατιέμαι συνεχώς απασχολημένη, γιατί, αν χαλάριωνα μια στιγμή, σκιζόταν το μέσα μου, με έπνιγαν τα δάκρυα. Προσπαθούσα να πέφτω στο κρεβάτι όταν πια δεν μπορούσα να κρατήσω τα μάτια μου ανοιχτά, να μην έχω αντοχή να σκεφτώ την καληνύχτα της μάνας μου. Τα κατάφερα τις πιο πολλές φορές.

Μόνο εκείνα τα πρώτα Χριστούγεννα χωρίς εκείνη δε θέλω να θυμάμαι. Ούτε τα στολισμένα σπίτια των άλλων ούτε τις φωνές από τα κάλαντα ούτε τις μυρωδιές από τα γλυκά στη γειτονιά. Ανήμερα Χριστούγεννα μας φώναξε για φαγητό η Μαρίκα. Δεν ήθελα να πάω πουθενά. Αλλά ούτε κι εκείνοι ήθελαν να με αφήσουν μόνη. Έσκυψα στο πιάτο μου και πότιζα τη γαλοπούλα με βουβά δάκρυα παριστάνοντας ότι μασούσα. Ευτυχώς, γρήγορα με ξέχασαν κι άρχισαν τα τσουγκρίσματα και τις ευχές.

Τη δεύτερη μέρα των Χριστουγέννων, πάντως, πήρα μεγάλη χαρά. Εύπνησα με πόνο στην κοιλιά, σαν κάποιος να μου τραβούσε τα σπλάγχνα να μου τα ξεριζώσει, και με το κρεβάτι μου γεμάτο αίματα. Δε θυμάμαι αν μου είχε μιλήσει ποτέ η μάνα μου για τα σημάδια της φύσης μας. Εγώ, πάντως, θεώρησα ότι κάποια σοβαρή αρρώστια είχα πάθει, ότι πέθαινα. Έμεινα στο κρεβάτι μου χωρίς φόβο, αντίθετα, με

ένα αίσθημα γαλήνης, να φαντάζομαι τον Παράδεισο και τη συνάντησή με τη μάνα μου. Όσπου ήρθε η θεία Μαρίκα.

«Μεσημέριασε, κορίτσι μου, κι ακόμη στο κρεβάτι είσαι; Τι θα τους μαγειρέψεις; Έλα, σας έφερα λίγη σούπα, σήκω να ψήσεις και καμιά μπριζόλα».

Σηκώθηκα με τις ματωμένες μου πιτζάμες και της είπα σοβαρά:

«Θα πρέπει να μάθουν πια να τα κάνουν όλα μόνοι τους, θεία. Εγώ σε λίγο πεθαίνω. Από χθες αιμορραγώ».

Είδε το κρεβάτι και την πιτζάμα μου και κατάλαβε. Μου αστράφτει ένα χαστούκι και μετά μου δίνει δυο φιλιά.

«Αχ, πουλάκι μου, μεγάλωσες, έγινες γυναίκα και δεν έχεις τη μανούλα σου να σε καμαρώσει... Έννοια σου και θα πάω εγώ να σου φτιάξω ένα χαλβά».

Έμεινα αποσβολωμένη, με το χέρι στο πονεμένο μου μάγουλο. Δεν καταλάβαινα τίποτα. Μου τα εξήγησε όπως μπορούσε. Αμόρφωτη γυναίκα ήταν.

«Και γιατί με χαστούκισες, αφού λες ότι είναι φυσιολογικό; Τι φταίω, αφού το 'χουν όλες οι γυναίκες;» τη ρώτησα προσπαθώντας να συμμαζέψω και την απογοήτευσή μου που δεν πέθαινα.

«Γιατί η ζωή της γυναίκας, κορίτσι μου, είναι σκέτος πόνος. Σ' αυτό τον κόσμο μπαίνεις τώρα κι αυτός είναι ο τρόπος να σε καλωσορίζουμε στον πόνο».

Δυστυχώς, η διατριβή μου στον πόνο δεν είχε τελειώσει.

Τέλειωσα το γυμνάσιο με «Άριστα» και με μεγάλες παρηγοριές την Εμινέ και το τουμπερλέκι. Αλλά την Εμινέ δεν την άφησαν τελικά να συνεχίσει στο λύκειο. Ήδη άθλος ήταν που τους είχε πείσει να τη στείλουν και στο γυμνάσιο. Αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το όνειρό της να γίνει δασκάλα. Πήγαινα κάπου κάπου μετά το σχολάσμα να τη δω στο σπίτι της και ξεσήκωνε το μαχαλά με τις φωνές της από τη χαρά της. Λίγα έβλεπε κι αυτή από τον έξω κόσμο. Ακόμα και με τη γειτονιά της είχε περιορισμένη οπτική επαφή, έτσι όπως περικλείουν τα σπίτια τους με ψηλούς μαντρότοιχους. Μα στο σχολείο μού έλειπε πολύ. Μου έλειπε το καθαρό της βλέμμα, τα πνιχτά της γελάκια, ο τρόπος που μου έσφιγγε το χέρι όταν είχε αγωνία στα μαθήματα.

Μου έλειπε ακόμα και η βαθιά της πίστη ότι ο Αλλάχ είναι μεγάλος και θα τα κανονίσει όλα με τον καλύτερο τρόπο. Αχ, βρε Εμινέ, σκέφτηκα πολλές φορές αργότερα, πού ήταν ο Αλλάχ σου να με προστατέψει όταν τον χρειάστηκα; Το ίδιο κουφός και τυφλός με το δικό μου θεό...

Μια νύχτα του Σεπτεμβρη, μόλις είχα αρχίσει τη δευτέρα λυκείου, αναγκάστηκα να παραδεχτώ οριστικά πως δεν υπήρχε θεός για μένα. Είχα τελειώσει το σιδέρωμα και κάθισα να ξεκουραστώ χαζεύοντας τηλεόραση. Τότε άκουσα το γέλιο τους απ' έξω. Αμέσως κατάλαβα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, το ένιωσα σαν σπασμό στο στομάχι μου. Είχε κάτι άρρωστο, κάτι σατανικό αυτό το γέλιο... Μπήκαν μέσα βροντώντας την πόρτα ο Αργύρης, ο «αδερφός» μου, και δύο φίλοι του, δύο ρεμάλια του χωριού. Τύφλα μεθυσμένοι, κι ας ήταν μόλις δέκα και μισή. Δε θέλω να τα πω, προσπαθώ χρόνια να ξεχάσω, δε θέλω να θυμάμαι... Πάλεψα, ούρλιαξα, παρακάλεσα, μάταια. Κρατούσα την αναπνοή μου για να πεθάνω, μα δυστυχώς δεν το κατάφερα...

Όταν με άφησαν από τα χέρια τους, ύστερα από δυο-τρεις ώρες, δεν ήμουν πια άνθρωπος. Ένα σκουπίδι ήμουν, ένα κουρέλι, ένα άψυχο τσακισμένο σώμα. Έφυγαν χαχανίζοντας και βροντώντας την πόρτα πίσω τους. Κι εγώ δεν ήξερα αν ήμουν ζωντανή ή αν βρισκόμουν στην Κόλαση.

Ο φόβος ότι μπορεί να ξαναγύριζαν με κινητοποίησε. Έριξα ένα ρούχο επάνω μου και σύρθηκα τρέμοντας ως τη θεία Μαρίκα. Μπήκα από την πίσω πόρτα τους και τη βρήκα ξύπνια, παρ' ότι ήταν πολύ μετά τα μεσάνυχτα, με το νυχτικό στην κουζίνα να ετοιμάζει το φαγητό της επόμενης μέρας. Την κοίταξα με βλέμμα χαμένο, βυθισμένο στο πουθενά και γρύλιζα σαν τραυματισμένο ζώο. Ούτε λέξη μπορούσα να πω ούτε δάκρυ να χύσω. Μόνο έναν απόκοσμο ήχο ένιωθα στο κεφάλι μου να βουίζει μέσα στα αυτιά μου κι έναν αφόρητο πόνο μέσα μου. Με τράνταζε από τους ώμους η Μαρίκα να με συνεφέρει, μα της λιποθύμησα στα χέρια. Όταν με συνέφερε με νερά στο πρόσωπο, είχε καταλάβει. Μονάχα «Ποιος;» με ρώτησε, καθώς με έσφιγγε στην αγκαλιά της. Ψιθύρισα τους δράστες μέσα στους λυγμούς μου. «Ανάθεμα τη φύτρα τους» βλαστήμησε η θεία και με τράβηξε μέσα

στο μπάνιο, συνωμοτικά κι αθόρυβα, μην ξυπνήσουν οι άλλοι. Με έπλυνε και με σκούπισε σαν να ήμουν μωρό.

«Περίμενε να σου φέρω ένα ρούχο της Βάσως» μου είπε. «Πέτα το δικό σου, μη σ' τα θυμίζει».

Ύστερα με πήρε στην κουζίνα και μου έφτιαξε μια βαλεριάνα.

«Πιες να συνέλθεις», μου είπε, «και τράβα σπίτι σου να κοιμηθείς. Και το νου σου, ούτε κουβέντα στον πατέρα του, γιατί θα τον σκοτώσει. Ο Αργύρης ρεμάλι γεννήθηκε, ρεμάλι θα πεθάνει. Ο Κώστας όμως σου στάθηκε σαν πατέρας. Δε θέλεις να τον δεις να τελειώνει τις μέρες του στη φυλακή. Τώρα σου φαίνεται βουνό, αλλά με τον καιρό θα το ξεχάσεις. Μη ρίξεις κι άλλο κρίμα σ' αυτό το ρημαδιασμένο το σπιτικό».

Δε με ένοιαζε καθόλου αν ο Αργύρης σκοτωνόταν κι αν ο πατριός μου πήγαινε φυλακή. Ίσα ίσα. Αυτό που ήθελα ήταν εκδίκηση, να κάψω το σπίτι τους κι αυτούς μέσα, να σκοτωθώ κι εγώ, μακάρι, αλλά κατάλαβα από τα λόγια της θείας ότι πιο εύκολο θα ήταν να βάλω φωτιά και να τους κάψω παρά να βρω το δίκιο μου με κουβέντες. Της ζήτησα να μείνω εκεί το βράδυ. Ειδοποίησε τον πατριό μου, που ήταν ακόμη στην ταβέρνα, και μου έστρωσε στην κουζίνα. Ούτε λεπτό δεν κατάφερα να κοιμηθώ. Χτυπιόμουν σαν τρελαμένη μύγα ανάμεσα στους πόνους του σώματος και τους πόνους της ψυχής.

Την επόμενη μέρα το πρωί πήγα στην αστυνομία. Ο ενωμοτάρχης με ήξερε, ήμαστε συμμαθητές με το γιο του από το δημοτικό. Με άκουσε με προσοχή, μου φέρθηκε πατριικά, δεν μπορώ να πω. Αλλά η κατάληξη ίδια: «Μην κάνεις τίποτα». Για την ακρίβεια, μου είπε και πράγματα που δεν μπορούσα να τα φανταστώ: Πως έπρεπε να έχω πάει κατευθείαν, άπλυτη, ματωμένη και δαρμένη, να με δει γιατρός του νοσοκομείου ή ιατροδικαστής. Πως θα ξανατραβούσα το μαρτύριο με το να διηγούμαι ξανά και ξανά σε αυτούς αλλά και σε δικηγόρους και σε δικαστές το τι έγινε με λεπτομέρειες και να τους πείσω πως δεν το είχα προκαλέσει εγώ με τα ρούχα μου, με τη στάση μου, με τη συμπεριφορά μου. Πως προσπάθησα όσο μπορούσα να αμυνθώ. Πως δεν το απόλαυσα όσο συνέβαινε. Κι αν τα έβγαζα πέρα με όλα αυτά, η δίκη θα γινόταν ύστερα από χρόνια. Κι ως τότε; Πού θα ζούσα; Πώς θα τα κατάφερα, κορίτσι πράμα; Κι αν ακόμα φτάναμε στα δικαστήρια,

κι αν ακόμα καταδικάζονταν, σε δυο-τρία χρόνια θα ήταν πάλι έξω. Τότε πού θα πήγαινα να κρυφτώ από την οργή του Αργύρη, που ήταν ένα κάθαρμα; Κι απορούσε κι ο ίδιος πώς βγήκε τέτοιο παιδί από τον Κώστα και την Καλλιόπη, άγια γυναίκα ήταν η μάνα του.

«Και τι να κάνω;» ρώτησα απελπισμένη. «Να παραστήσω πως δεν έγινε τίποτα;»

«Να προσπαθήσεις να το ξεχάσεις. Με τον καιρό θα το καταφέρεις. Έκλεισες τα δεκάξι, έτσι δεν είναι; Σε λιγότερο από δύο χρόνια θα ενηλικιωθείς. Είσαι και καλή μαθήτρια, θα περάσεις στο πανεπιστήμιο, σ' όποια σχολή θέλεις. Ο Κώστας θα σε υποστηρίξει. Σ' αγαπάει. Το έχει και καημό που ο γιος του βγήκε άχρηστος. Δε θα σ' αφήσει έτσι. Μέχρι τότε υπομονή. Τώρα εγώ θα πάω να τους τρομάξω λίγο. Να ρωτήσω πού ήταν και τι κάνανε χτες το βράδυ. Εσύ να κάτσεις εδώ, να ησυχάσεις λίγο και θα 'ρθω να σου πω» είπε και βγήκε φωνάζοντας στο χωροφύλακα «Λεωνίδα, φέρ' της μια πορτοκαλάδα».

Αλλά, όταν γύρισε, ήταν κι εκείνος μες στην απογοήτευση. «Κόρακας κοράκου μάτι δε βγάζει» μου είπε ξεφυσώντας. «Βεβαιώνει ο Τάκης, που έχει το μπαρ, ότι δεν το κούνησαν όλο το βράδυ αποκεί. Μα είσαι σίγουρη, βρε κορίτσι μου, ότι ήταν ο αδερφός σου;»

«Μην τον ξαναπείς αδερφό μου» φώναξα μόνο κι έφυγα τρέχοντας.

Πήγα στο σπίτι. Έλειπαν κι οι δύο στη δουλειά. Μπήκα μέσα με το φόβο και την αηδία να παλεύουν στα σωθικά μου και να μου κόβουν την ανάσα. Ο ιδρώτας μούσκευε το δανεικό ρούχο στην πλάτη μου και τα χέρια μου ανεξέλεγκτα, με δική τους βούληση, δεν ήθελαν, δεν μπορούσαν να αγριίξουν τίποτα εκεί μέσα. Παρακαλούσα το κορμί μου να αντέξει, να συνεργαστεί, παρακαλούσα με ένα διαρκή λυγμό, που τρώμαζε κι εμένα την ίδια. Πολλές δυνάμεις έπρεπε να επιστρατεύσω, πολλούς αγίους να επικαλεστώ νοερά, μεταξύ αυτών και τη μάνα μου, για να καταφέρω να κάνω μερικές στοιχειώδεις κινήσεις. Μα στο τέλος το κατάφερα. Έριξα στο σακιδιό μου μια αλλαξιά ρούχα και τις φωτογραφίες των γονιών μου και σε μια νάιλον σακούλα το τουμπερλέκι μου. Τίποτε άλλο δεν μπορούσα να πάρω. Ή, μάλλον, μπορούσα και κάτι ακόμα. Μπήκα στο δωμάτιο του Αργύρη. Εκεί η αηδία από τη μυρωδιά του, την οποία ανέδιδε το δωμάτιο, δεν μπορούσε να συγκρατηθεί. Έκανα εμετό επάνω στο ακατάστατο κρεβάτι του. Αλλά ήξερα ότι

μάζεψε λεφτά για να αγοράσει καινούρια μηχανή. Και τα χρειαζόμουν οπωσδήποτε, καθώς οι δικές μου οικονομίες ήταν πενιχρότατες. Έλπιζα ότι δε θα τα είχε στην τράπεζα. Πράγματι, τα βρήκα στο κομοδίνο του. Εκατόν ογδόντα χιλιάρια. Τα βούτηξα κι έφυγα τρέχοντας, χωρίς να ξέρω για πού. Μόνο να φύγω μακριά με ένοιαζε...

Καβάλησα το παπάκι μου και τράβηξα για την Ξάνθη. Πήγα κατευθείαν στο σπίτι της Εμινέ. Για καλή μου τύχη, τη βρήκα εκεί. Μόλις με είδε τρόμαξε, ούτε γέλια ούτε ξεφωνητά. Ποιος ξέρει πώς ήταν η φάτσα μου.

«Τι έπαθες; Γιατί δεν είσαι στο σχολείο;» ψέλλισε.

«Είσαι μόνη;» ρώτησα εγώ με αγωνία.

«Είναι κι η μάνα μου εδώ, αλλά σιδερώνει μέσα, δεν ακούει. Λέγε».

Της τα είπα μέσες άκρες, χωρίς λεπτομέρειες –δεν μπορούσα, ήταν σαν να το ξαναζούσα– κι ωστόσο έτρεχαν ποτάμι τα δάκρυά της μαζί με τα δικά μου και μου έσφιγγε το χέρι τόσο που αναγκάστηκα να το τραβήξω, πριν μου σπάσει τα δάχτυλα.

«Θα φύγω, Εμινέ. Δεν μπορώ να ξαναγυρίσω πίσω» της είπα.

«Πού θα πας, πώς θα ζήσεις, πού θα κρυφτείς;» Έπεσαν βροχή οι ερωτήσεις της. «Θα στείλουν αστυνομία να σε ψάξει!...»

«Το ξέρω. Γι' αυτό πρέπει να προλάβω, πριν γυρίσουν από τη δουλειά και δουν ότι λείπω. Για τα άλλα δεν ξέρω, κάτι θα σκεφτώ».

Είχε προλάβει όμως να σκεφτεί εκείνη. Το είδα στο πονηρό της μάτι.

«Περίμενε» μου είπε και χάθηκε για μια στιγμή μέσα.

Γύρισε με μια στοίβα σιδερωμένα ρούχα. Διάλεξε ένα φερετζέ της μάνας της και μια άσπρη μαντίλα και με έμπειρα χέρια με μεταμόρφωσε σε μουσουλμάνο μέσα σε ένα λεπτό. Έπειτα άρχισε να χειροκροτάει ενθουσιασμένη με το έργο της. Η αλήθεια είναι ότι ήταν η τέλεια κάλυψη.

«Έλα να σου δείξω πώς θα δένεις τη μαντίλα. Μόνο τα μάτια σου πρέπει να φαίνονται».

Υστερα έφερε ένα κομμάτι ύφασμα σαν τραπεζομάντιλο, έβαλε μέσα τα πράγματά μου και με φόρτωσε με αυτό τον μπόγο.

«Οι μουσουλμάνες με φερετζέ δεν κουβαλάνε σακίδια πλάτης» μου είπε γελώντας και προσπάθησε να μου βάλει στο χέρι μερικά λεφτά.

«Πάρ' τα» μου είπε. «Δε χρειάζομαι καινούρια παπούτσια για το Μπαϊράμι».

«Όχι, όχι, έχω λεφτά» της είπα και την έσφιξα στην αγκαλιά μου.

Κλάψαμε αγκαλιασμένες. Ένωθα ότι αποχαιρετούσα την αδερφή που ποτέ δεν είχα. Ύστερα ακούστηκε η μάνα της να τη φωνάζει και με έβγαλε βιαστικά από την πόρτα της αυλής.

«Καλή τύχη. Πάρε με τηλέφωνο».

«Θα σε πάρω. Πες στον Οσμάν να ξεφορτωθεί το μηχανάκι μου».

Δεν ξέρω πώς τα μάλωσε με τη μάνα της με το χαμένο φερετζέ, ξέρω όμως ότι για μένα ήταν σωτήριος.

Πήγα με τα πόδια στο σταθμό. Έβγαλα εισιτήριο για τη Θεσσαλονίκη και πλησίασα διακριτικά μια παρέα από μουσουλμάνες όμοια ντυμένες μ' εμένα. Το τρένο έφευγε σε μία ώρα κι εμένα με έτρωγε η αγωνία, καθώς ήταν η ώρα που ο πατριός μου θα γύριζε στο σπίτι για μεσημεριανό φαγητό και δε θα με έβρισκε. Προφανώς, ήταν σύμπτωση ότι την ώρα που ανέβαινα στο τρένο έμπαιναν από πίσω μου και δύο χωροφύλακες. Ήταν πολύ νωρίς για να με ψάχνουν ως εξαφανισμένη. Αλλά εμένα μου κόπηκαν τα γόνατα από το φόβο. Πού μυαλό για λογικές σκέψεις... Στριμώχτηκα κοντά στις μουσουλμάνες και χαμήλωσα το κεφάλι. Μου μίλησε η μια, ούτε που κατάλαβα τι μου έλεγε – πέντε-δέκα λέξεις είχα μάθει όλες κι όλες από την Εμινέ. Οι χωροφύλακες έκοβαν βόλτες πάνω από το κεφάλι μου. Ή έτσι μου φάνηκε μέσα στο φόβο μου. Με έκοψε κρύος ιδρώτας.

«Έβελ» απάντησα στη μουσουλμάνα, «ναι», χωρίς να ξέρω τι με είχε ρωτήσει. Αλλά αυτή μου πρόσφερε ένα βραστό αυγό, ένα κομμάτι παστοουρμά και μια φέτα ψωμί από το ζεμπίλι που είχε ανοίξει στην ποδιά της. Με έσωσε το αυγό της από τον μπάτσο, που προσπέρασε αδιάφορα, κι από την πείνα μου, αφού είχα σχεδόν ένα εικοσιτετράωρο να βάλω κάτι στο στόμα μου.